

БӨЛІМ: ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ

Қаржылық сауаттылықты қалай арттыруға болады: несие мен жинақ туралы шындық

ЖАРИЯЛАНДЫ
08.06.2026ТІРЕК СӨЗДЕР
ақша үнемдеу, жинақ, қаржылық
сауаттылық, несие, рассрочкаСІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/189198/>

Қаржылық сауаттылықты қалай арттыруға болады деген сұраққа мен 30 жылдық тәжірибемнен бір-ақ жауап беремін: қарызды тоқтат, ақшаны сана, жинақты әдетке айналдыр. 30 жыл бойы мен бір заңдылықты байқадым: несие алған адамдардың 9-ы 10-нан 5 жылдан кейін де сол несиені өтеп жатады. Себебі несие адамға тыныштық бермейді, керісінше ай сайын мойныңнан ұстап тұрады.

НЕСИЕ МЕН РАССРОЧКА ШЫН МӘНІНДЕ ҚАНША ТҰРАДЫ — НАҚТЫ ЕСЕП

100 000 теңгелік телефонды рассрочкаға алдың дейік. Дүкен “ай сайын аз ғана төлейсің” дейді. Бірақ 12 айда 100 000 теңге емес, 145 000 теңге кетуі мүмкін. Яғни сен 45 000 теңгені “ыңғайлылық” үшін артық бердің. Бұл — бос кеткен ақша.

Несие де сондай. 500 000 теңгені 24 айға алсаң, үстеме төлемі 120 000–180 000 теңгеге дейін барады. Қарапайым тілмен айтқанда, сен бүгінгі қуаныш үшін ертеңгі жалақыңды сатып жібересің.

БАНКТЕР МЕН ДҮКЕНДЕР СЕНІ ҚАЛАЙ АЛДАЙДЫ — ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ТӘСІЛДЕР

- **“Айына небәрі 8 500 теңге”** деп көрсетеді. Бірақ жалпы соманы жасырады.
- **“Тек бүгін”** дейді. Асыққан адам ойланбайды.
- **“Төлемі жеңіл”** деп сендіреді. Шындықта ол 10–24 ай бойы жабысып тұрады.
- **“Тегін рассрочка”** деген сөзге сенбе. Тегін нәрсе болмайды.

Сондықтан мен ашық айтамын: рассрочка алма, егер сол затты толық ақшамен алуға шамаң жетпесе.

НЕСИЕСІЗ ӨМІР СҮРУДІҢ НАҚТЫ ЖОЛЫ — ҚАДАМ БОЙЫНША

- 1-қадам: Ай сайынғы барлық төлемді жаз. Қайда ақша кетіп жатқанын көр.
- 2-қадам: 3 айға жететін қор жина. Бұл — тыныс алу мүмкіндігі.
- 3-қадам: Қажет емес сатып алуды 30 күнге шегер.
- 4-қадам: Телефон, киім, жиһазды несиеге емес, алдын ала жинап ал.
- 5-қадам: Бір ғана мақсат қой — қарызсыз айды көбейту.

ЖИНАҚТАУДЫҢ 3 АЛТЫН ЕРЕЖЕСІ

- **Айлығыңның 20%-ын** алдымен бөліп қой.
- **Апта сайын** аз болса да бірдей сома сал.
- **Жалақы түскен күні** жинақты бөлек алып таста.

Мысалы, айлығың 200 000 теңге болса, 40 000 теңгені бірден жинаққа жібер. Қалғанын содан кейін жоспарла. Көп адам керісінше істейді де, ай соңында “ақша жетпеді” дейді.

«БІРАҚ АҚША ЖЕТПЕЙДІ» ДЕГЕН СЫЛТАУҒА ЖАУАП

Ақша жетпесе, шығынды қысқарт. Үш негізгі жерді қара: асхана, жол, ұсақ сатып алу. Күніне 2 000 теңге артық кетсе, айына 60 000 теңге болады. Бір жылда — 720 000 теңге. Бұл ақша жиналмайтын сияқты көрінеді, бірақ жиналады.

Қалтаңда артық ақша қалмаған кезде, жаңа қарыз алма. Бұл ереже сені ұйқысыз түннен қорғайды.

ҚОРЫТЫНДЫ: БҮГІН ЖАСАЛАТЫН БІР ІС-ҚИМЫЛ

Бүгін кешке бір парақ ал да, қарыздарыңды, ай сайынғы төлемдеріңді, қажетсіз шығындарыңды жаз. Ертеңнен бастап бір төлемді тоқтат. Қаржылық сауаттылықты қалай арттыруға болады деген сұрақтың жауабы осыдан басталады: қарызды азайт, жинақты көбейт, өзіңе өтірік айтпа.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.